

RIIGIKANTSELEI

Tsiviilkriisi ja riigikaitse seadus (TsiRkS)

Riigikantselei

Eelnõu eesmärk

Laia riigikaitse seadus, millega suureneb kriisideks valmisolek tervikliku, silotorne ületava õigusruumiga

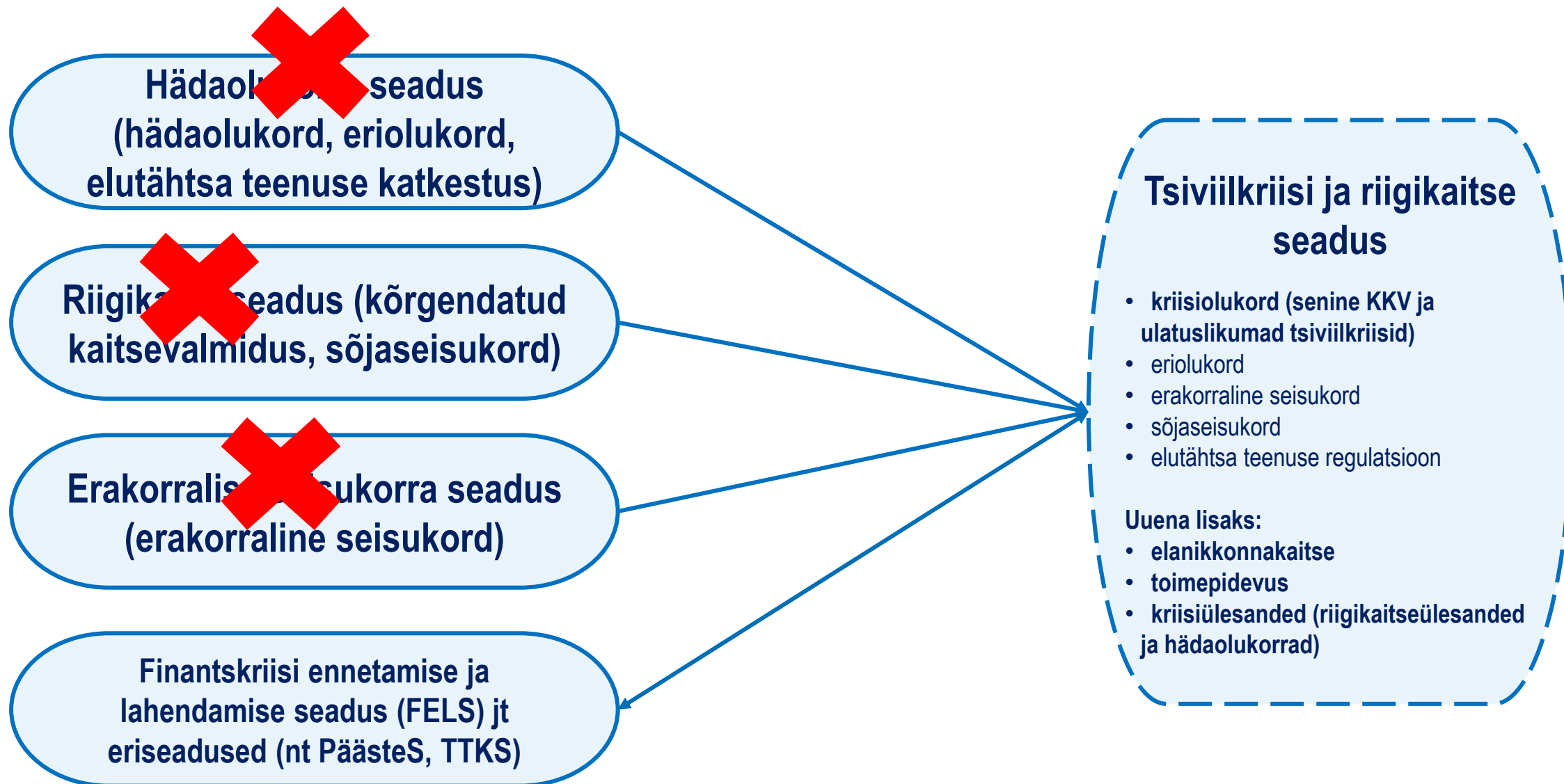
Uuendatud õigusruumis on:

- ✓ kõikideks kriisideks valmistumine ühetaoline
- ✓ kõikide kriiside lahendamine ühetaoline (*eelnõu ja eriseaduste alusel*)
- ✓ selge kõigi laia riigikaitse osapoolte roll (kriisiülesanded)

Põhimõtted

- ✓ **Lai riigikaitse:** *mittesõjaliste ja sõjaliste julgeolekuohtudega hakkamasaamiseks panustavad riigikaitseesse oma pädevuse kohaselt nii sõjalise riigikaitse kui tsiviilvaldkonna esindajad.*
- ✓ **Lähimuse põhimõte ja ülesannete jäävus:** *tsiviilkriisiks valmistub, seda lahendab ning riigikaitset tagab iga asutus, isik oma pädevuse kohaselt võimalikult madalal tasandil*
- ✓ Asutused ja isikud teevad tsiviilkriisiks valmistumiseks, lahendamiseks ja riigikaitse tagamiseks **koostööd ning pakuvad üksteisele abi.**
- ✓ *Valmistudes sõjaks ja kõige tõsisemateks kriisideks, oleme valmis lahendama ka väiksema mõjuga kriise (Eesti julgeolekupoliitika alused 2023)*

Lähtekohad (2): peamised muudatused

Muutused: rolliselgus kriisiülesannete abil

- ✓ Kriisiülesanded on edaspidi: a) riigikaitseülesanded, b) hädaolukordadeks valmistumine, c) elutähtsate teenuste osutamine d) KOVide ülesanded.
- ✓ Tulenevad Vabariigi Valitsuse kriisiplaanist või erinevatest seadustest
- ✓ Kriisiülesandeid saab rakendada nii tsiviilkriisis kui (nt COVID-pandeemia) kui riigikaitse selises kriisis

Kriisiülesandega asutus / isik ja põhiseaduslikud institutsioonid tagavad oma toimepidevuse (personali kriisirollid, vahendid-varud, riskide läbimõtlemine-maandamine)

Kriisiolukord

Kehtestab Vabariigi Valitsus ja juhib peaminister – nii nagu tänane kõrgendatud kaitsevalmidus.

Saab lahendada ka läbi eriolukorra, erakorralise seisukorra, sõjaseisukorra

Kriisiolukorra vahetu lahendamise eest vastutab VV kriisiplaanis määratud asutus või Finantsinspeksioon / Eesti Pank, sh ETKA-d (KOVid). Asutused määratakse asutuste põhiülesannetest tulenevalt.

Näited

- epideemiast tingitud olukorra lahendamise eest vastutab Terviseamet
- vee- ja kanalisatsioonikatkestusest tingitud olukorra lahendamise eest vastutab KOV

Riigikantselei koordineerib asutuste tegevusi valitsuse otsusetegemise toetuseks ja kiireks otsuste rakendamiseks. Riigikantselei roll ei muutu.

Päästeamet toetab lahendavat asutust, nõustab KOV-e ja tagab elanikkonnakaitse tegevuste õigeaegse rakendamise.

Kriisiolukorra väljakuulutamise tingimused

Vabariigi Valitsus võib kehtestada kriisiolukorra:

- ✓ tsiviilkriisi lahendamiseks või kui
- ✓ on oht riigi julgeolekule või põhiseaduslikule korrale

Tingimused, et:

- ✓ lähimuse põhimõttest tulenevalt pädev asutus või isik ei saa või ei saa õigel ajal kriisi lahendada või ohtu tõrjuda
- ✓ nendeks tegevusteks on vajalik tagada mitme asutuse või isiku tegevuse ühtsus ja koordineeritus
- ✓ kui olukorda ei ole võimalik lahendada käesolevas seaduses sätestatud juhtimiskorraldust ja isiku põhiõigusi ja -vabadusi piiravaid meetmeid rakendamata
- ✓ kui olukorda ei ole võimalik lahendada tavapärasest rohkem võimeid, sealhulgas personali, vahendeid ja varusid kaasamata.

Lisaks: kui on vaja osaleda **kollektiivse enesekaitse operatsioonil** või korraldada **mobilisatsioon** või **demobilisatsioon**.

Kriisiolukorra kehtestamise **aluseks** on ametkondlik **ohuhinnang**.

Riigikaitse kriisiolukorra **kiidab heaks Riigikogu**.

Piiravad meetmed

- ✓ **Riigil ei teki õigust kohaldada suure mõjuga kriisi lahendamiseks ulatuslikumaid isikute põhiõiguste ja -vabaduste piiranguid võrreldes kehtivuse kaotavate seadustega** (riigikaitseseadus, erakorralise seisukorra seadus, hädaolukorra seadus) või kehtima jäävate eriseadustega (korrakaitseseadus, julgeolekuasutuste seadus, kriminaalmenetluse seadustik jpt).
- ✓ Piiravate meetmete kohaldamise õigust laiendatakse minimaalselt.
- ✓ Valdavalt **säilivad** kehtivuse kaotavates seadustes (riigikaitseseadus, erakorralise seisukorra seadus ja hädaolukorra seadus) sätestatud **piiravad meetmed** ja nende nõ lävend.
- ✓ Ka kriisiolukorra ajal **võib piiravaid meetmeid kohaldada rangelt sätestatud tingimustel** – üksnes sel juhul, kui need aitavad kriisiolukorda lahendada.

Muud muudatused

- ✓ KOV-idel tekib võimalus ülesannete prioriseerimiseks kriisiolukorras.
- ✓ Ühtlustatakse juhtimiskorraldust suure mõjuga kriisides – eriolukorra, erakorralise seisukorra ja sõjaseisukorra ajal.
- ✓ Luuakse üks planeerimisprotsess, mille plaane saab kasutada nii suures kui väikeses kriisis.
- ✓ Kriisiülesandega töö- ja ametikohtade regulatsioon.
- ✓ Finantskriiside lahendamine.
- ✓ Sisejulgeolekuasutuste töö erakorralises ja sõjaseisukorras isikute kinnipidamisel, vahistamisel, jälitustoimingute lubade vormistamisel jne muutub oluliselt paindlikumaks
- ✓ Kriiside lahendamiseks kaotatakse-leevendatakse nõudeid ja vähendatakse bürokraatiat eelkõige järgmistes valdkondades: kriisideks valmistumine (planeerimine), teenistus- ja töösuhted, sotsiaalhoolekanne, hüvitiste taotlemine ja maksmine, tervishoid, süüteomenetlus ja kohtute töö, kohalike omavalitsuste töö ja korraldus, elutähtsad teenused.

Finantssektor + riigieelarve

- Pankadele kehtib üldjuhul oma nn kriisiseadus, kus keskne kriisilahendaja on Finantsinspeksioon ja EL kriisilahendusorgan – see kehtib edasi kui tegemist on tavapärase finantskriisiga s.t. tegemist ei ole TsiRkS-i kohase kriisiga (eelnõu § 1 lg 4)
  - Eelnõu § 36: TsiRkSi kohases kriisiolukorras on aga VV erivolitus seada olulisi piiranguid ja kohustusi pankadele jt finantsasutustele, mh:
    - kohustus osta riigi võlakirju;
    - mis tingimustel laene väljastada, sh intressimäärade/viiviste ülemmäärad;
    - kui palju võib sularaha välja võtta jm.
- NB! ECB on esitanud mõningaid märkuseid § 36 osas – eelkõige kas n-ö tõsise kriisi korral peaks alati ootama ära ECB arvamuse
- VV teeb eelnimetatud otsused FI ja Eesti Pangaga koostöös, maksimaalne kehtivuse aeg kuni 3 kuud (pikendamine 3 kuu kaupa)
  - Eelnõu § 155: kompenseerimise erisätted pankadele jt maksteenuse osutajatele – isikute tuvastamine ei toimi tavapäraselt, off-line maksetega kaasnevad kahjud
  - Krediidiasutuste seaduse jt seaduste muutmine: Eestis asuv teise riigi panga filiaal on ka ETO ja samuti suuremad makseasutused; + sularaha väljavõtmise tagamise kohustus
  - Riigieelarve seadus: terminoloogilised muudatused + riigi rahavoo juhtimisse ja stabiliseerimisreservi haldamisse EP kaasamine

Lõpp!